

Απολογισμός και Προοπτικές των Υπηρεσιών του Συλλογικού Καταλόγου και του Δικτύου Διαδανεισμού των Ελληνικών Ακαδημαϊκών Βιβλιοθηκών

Δημήτρης Κουής, Φωτεινή Ευθυμίου, Παντελής Μπράττης, Απόστολος Παλαίος
Σύνδεσμος Ελληνικών Ακαδημαϊκών Βιβλιοθηκών, Εθνικό Μετσόβιο Πολυτεχνείο,
Ηρώων Πολυτεχνείου 9, Τ.Κ. 157 73 Ζωγράφου, Αθήνα
{kouis, feuthim, pbrattis, appalaios}@unioncatalog.gr

Περίληψη

Η παρούσα εισήγηση στοχεύει, πρωταρχικά, στην παρουσίαση ενός συνοπτικού απολογισμού των δράσεων που αφορούν στο Συλλογικό Κατάλογο των Ελληνικών Ακαδημαϊκών Βιβλιοθηκών και στο Κεντρικό Σύστημα Διαδανεισμού Βιβλίων. Πιο συγκεκριμένα, αναπτύσσει, εν είδει απολογισμού, τα βασικά σημεία των δράσεων που υλοποιήθηκαν, σε σχέση με την επίτευξη των στόχων, όπως αυτοί περιγράφηκαν στο Τεχνικό Δελτίο του έργου, καθώς επίσης αναφέρεται στα προβλήματα που ανέκυψαν. Τέλος, με βάση την αποκτηθείσα τεχνογνωσία, εμπειρία, αλλά και τα προβλήματα που καταγράφηκαν κατά την υλοποίηση των δράσεων, προτείνει ένα ολοκληρωμένο σχέδιο ανάπτυξης για το μέλλον. Ωστόσο, εξαιτίας των δυσμενών οικονομικών συγκυριών, περιγράφεται ένα εναλλακτικό σχέδιο συντήρησης των δράσεων που αναπτύχθηκαν κατά την προηγούμενη περίοδο, το οποίο και καταδεικνύει τη δυσμενή κατάσταση στην οποία θα περιέλθει το σύνολο των ακαδημαϊκών βιβλιοθηκών της χώρας, ελλείψει πόρων.

Λέξεις Κλειδιά: Οριζόντιες δράσεις-Απολογισμός, Οριζόντιες δράσεις-Προοπτικές, Συλλογικός Κατάλογος, Δίκτυο Διαδανεισμού

1. ΑΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ ΑΝΑ ΒΑΣΙΚΗ ΔΡΑΣΗ

Στην ενότητα αυτή παρατίθεται μια συνοπτική επισκόπηση των δύο βασικών δράσεων/υπηρεσιών που υλοποιούνται στο Εθνικό Μετσόβιο Πολυτεχνείο (Ε.Μ.Π.)

1.1. Συλλογικός Κατάλογος Ελληνικών Ακαδημαϊκών Βιβλιοθηκών (Σ.Κ.Ε.Α.Β.)

Ανάμεσα στους στόχους που αφορούσαν στο Συλλογικό Κατάλογο των Ελληνικών Ακαδημαϊκών Βιβλιοθηκών, όπως αυτοί καταγράφηκαν στο Τεχνικό Δελτίο του έργου, ήταν (α) η διαμόρφωση των προϋποθέσεων και των εργαλείων για την υποστήριξη και τον έλεγχο της λειτουργίας του.

Αναλυτικότερα, η πραγμάτωση του πρώτου στόχου σήμαινε τη στελέχωση του Συλλογικού Καταλόγου (Σ.Κ.) με διοικητικό, επιστημονικό και τεχνικό προσωπικό, την ομάδα του Συλλογικού Καταλόγου, καθώς και τη συγκρότηση δύο Διαρκών Επιτροπών Καταλογογράφησης (Δ.Ε.Κ), που κρίθηκαν απαραίτητες για την επιστημονική υποστήριξη, καθοδήγηση και συντονισμό του Σ.Κ. και για την εξασφάλιση του ποιοτικού ελέγχου της λειτουργίας του.

Η ομάδα του Σ.Κ. εργάστηκε στην κατεύθυνση της δημιουργίας και προώθησης των βασικών του υπηρεσιών, δηλαδή της ενιαίας βιβλιογραφικής βάσης και του συστήματος διαδανεισμού, καθώς επίσης ανέλαβε το ρόλο του ενδιαμέσου ανάμεσα στις βιβλιοθήκες-μέλη και στις Διαρκείς Επιτροπές Καταλογογράφησης (Δ.Ε.Κ.).

Οι Δ.Ε.Κ. εργάστηκαν αξιοποιώντας, τόσο τα αποτελέσματα δύο ερευνών αναφορικά με τις πολιτικές θεματικής και περιγραφικής καταλογογράφησης που ακολουθούσε η κάθε βιβλιοθήκη-μέλος, όσο και την εμπειρική εξέταση-παρατήρηση των εγγραφών του Σ.Κ., και παρέδωσαν εργασίες, οι οποίες δημοσιοποιήθηκαν στη σχετική διημερίδα που πραγματοποιήθηκε στις 7 & 8 Μαΐου 2007, και οι οποίες αποτέλεσαν τη βάση δημόσιας συζήτησης ανάμεσα στις Δ.Ε.Κ. και στο προσωπικό των βιβλιοθηκών-μελών.

Ένας άλλος παράλληλος στόχος ήταν (β) η ολοκλήρωση της βιβλιογραφικής βάσης και η έναρξη της συστηματικής λειτουργίας του Σ.Κ., που πρακτικά σήμαινε την ενσωμάτωση όλων των βιβλιογραφικών βάσεων των βιβλιοθηκών-μελών του Συνδέσμου Ελληνικών Ακαδημαϊκών Βιβλιοθηκών (Σ.Ε.Α.Β.) και την ανάπτυξη εργαλείων μετατροπών και ελέγχου των δεδομένων.

Συνοπτικά, το 2004 πραγματοποιήθηκε το πειραματικό στάδιο εφαρμογής του Σ.Κ., με δημιουργία τεχνικής υποδομής για την καλύτερη λειτουργία του (π.χ. προγράμματα μετατροπής εγγραφών). Το 2007 κυκλοφόρησε η 1η έκδοσή του, διεξήχθη η διημερίδα με θέμα: «Συλλογικός Κατάλογος Ελληνικών Ακαδημαϊκών Βιβλιοθηκών – Υπηρεσίες και Εργαλεία στη διάθεση χρηστών και βιβλιοθηκονόμων» και ο Σ.Κ. πέρασε στην κυκλοφορία της 2ης έκδοσης. Το 2008 κυκλοφόρησε η 3η έκδοση και το 2009 η 4η.

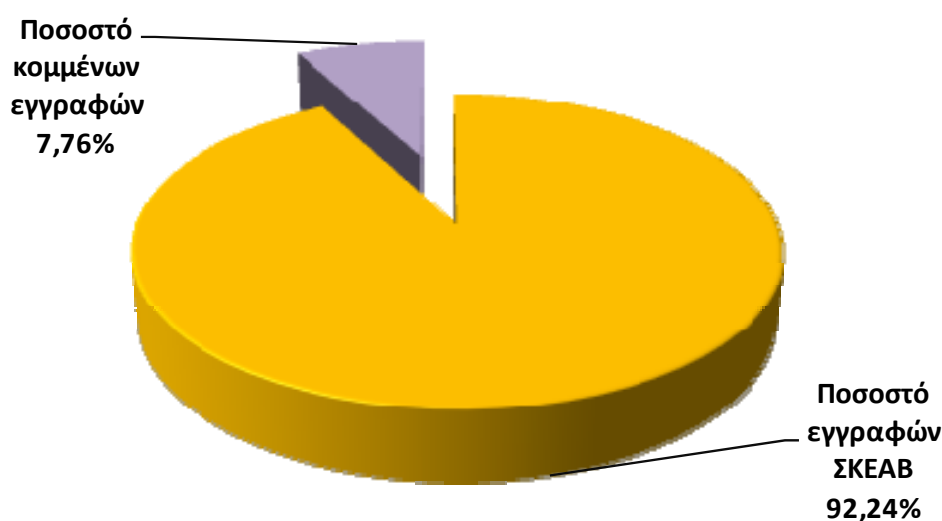
Αναλυτικότερα, η 4η έκδοση του Συλλογικού Καταλόγου, που είναι και η τελευταία μέχρι σήμερα, κυκλοφόρησε στις αρχές του 2009, ενώ η εξαγωγή των εγγραφών από τα τοπικά συστήματα πραγματοποιήθηκε μεταξύ Νοεμβρίου και Δεκεμβρίου του 2008. Στη δόμηση της βιβλιογραφικής βάσης της 4ης έκδοσης του Συλλογικού Καταλόγου συμμετείχαν 47 βιβλιογραφικές βάσεις, από τις 53 που διαθέτουν συνολικά τα μέλη και οι συνεργαζόμενοι φορείς του Σ.Ε.Α.Β. Δεδομένα δεν απέστειλαν η Εθνική Βιβλιοθήκη της Ελλάδας και ο Συλλογικός Κατάλογος των Δημοσίων Βιβλιοθηκών. Οι βιβλιογραφικές βάσεις του ΤΕΙ Λάρισας και του Ιδρύματος Ευγενίδου, για τεχνικούς λόγους, δεν εντάχθηκαν ακόμα. Ο αρχικός αριθμός των εγγραφών που στάλθηκαν ανήλθε στις 2.794.008. Ο μέσος όρος εγγραφών ανά βιβλιοθήκη κυμάνθηκε στις 59.447. Από τις αρχικές εγγραφές δεν εντάχθηκε, για διάφορους λόγους, το 7,76% (216.884 εγγραφές). Στο Συλλογικό Κατάλογο εντάχθηκε το υπόλοιπο 92,24% (2.577.124 εγγραφές). Η 4η έκδοση περιείχε 1.969.631 μοναδικές εγγραφές, με το ποσοστό ταύτισης των εγγραφών να ανέρχεται στο 23,57%. Τα λιγότερα σφάλματα παρουσίασε η βιβλιοθήκη του Πάντειου Πανεπιστημίου (100% ποσοστό ενσωμάτωσης), ενώ τις περισσότερες εγγραφές με τεχνικά προβλήματα και ελλείψεις εμφάνισε η βιβλιοθήκη του Εθνικού Καποδιστριακού Πανεπιστημίου Αθηνών (23,37% ποσοστό απορριφθέντων εγγραφών). Το σημαντικότερο σφάλμα στις βιβλιογραφικές εγγραφές βρίσκεται στο πεδίο 100 του UNIMARC ή 008 και 040 στο MARC21 (72.732 εγγραφές ή το 2,60% των εγγραφών). Τέλος, η βιβλιοθήκη του Αριστοτέλειου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης διέθετε τις περισσότερες εγγραφές (466.957 εγγραφές ή το 16,71% του συνόλου των εγγραφών).

4η έκδοση ΣΚΕΑΒ (2008) – Ταυτότητα

Ημερομηνίες export	Νοέμβριος - Δεκέμβριος 2008
Βιβλιογραφικές βάσεις μελών Σ.Κ.Ε.Α.Β.	53
Βιβλιογραφικές βάσεις που δεν έστειλαν δεδομένα στο Σ.Κ.Ε.Α.Β.	2 (Οικονομικό Πανεπιστήμιο Αθηνών - ΤΕΙ Καβάλας)
Βιβλιογραφικές βάσεις που σταμάτησαν να συμμετέχουν στο Σ.Κ.Ε.Α.Β.	2 (Εθνική Βιβλιοθήκη Ελλάδος - Συλλογικός Κατάλογος Δημοσίων Βιβλιοθηκών)
Βιβλιογραφικές βάσεις που κόπηκαν για τεχνικούς λόγους από Σ.Κ.Ε.Α.Β.	2 (ΤΕΙ Λάρισας - Ίδρυμα Ευγενίδου)
Βιβλιογραφικές βάσεις που περιέχονται στον ΣΚΕΑΒ	47
Αρχικές εγγραφές	2.794.008
Κομμένες εγγραφές	216.884
Ποσοστό κομμένων εγγραφών	7,76 %
Εγγραφές Σ.Κ.Ε.Α.Β.	2.577.124
Ποσοστό εγγραφών Σ.Κ.Ε.Α.Β.	92,24 %
Μοναδικές εγγραφές στο Σ.Κ.Ε.Α.Β.	1.969.631
Ποσοστό ταύτισης εγγραφών	23,57 %

Εικόνα 1. Συνοπτικά στατιστικά στοιχεία 4ης Έκδοσης Συλλογικού Καταλόγου

4η έκδοση - Αρχικές εγγραφές 2.794.008

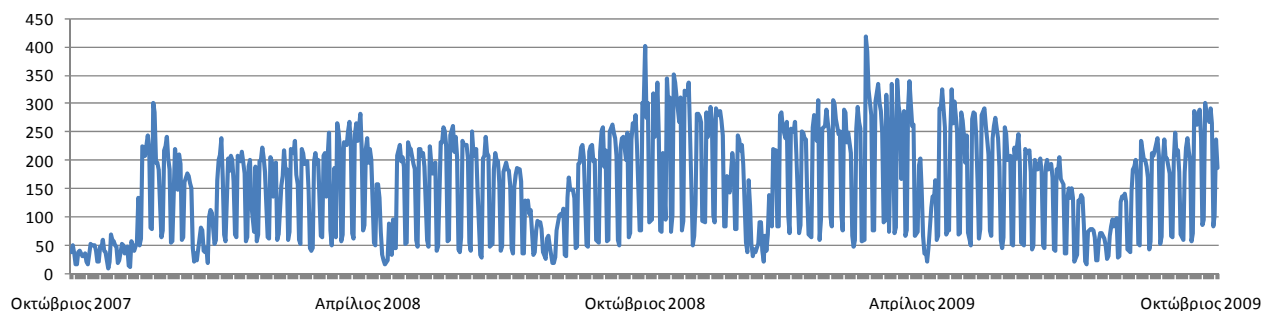
Εικόνα 2. Ποσοστό ενσωμάτωσης/απόρριψης εγγραφών στο Συλλογικό Κατάλογο

Στις Εικόνα 1 και Εικόνα 2 αποτυπώνονται με γραφήματα τα στατιστικά στοιχεία της 4ης Έκδοσης του Συλλογικού Καταλόγου. Στη συνέχεια παρατίθενται στοιχεία σχετικά με την αξιοποίηση του Συλλογικού Καταλόγου από τους τελικούς χρήστες και τους βιβλιοθηκονόμους.

1.2. Στοιχεία χρήσης και αξιοποίησης του Συλλογικού Καταλόγου

Από τον Οκτώβριο του 2007 η κεντρική ιστοσελίδα του Συλλογικού Καταλόγου συνδέθηκε με τις υποδομές του Google Analytics για τη μέτρηση της επισκεψιμότητας και άλλων χρήσιμων στατιστικών στοιχείων. Οι επισκέψεις στην ιστοσελίδα δε συνδέονται άμεσα με τις αναζητήσεις στον κατάλογο. Στην Εικόνα 3 απεικονίζεται ο αριθμός των επισκέψεων στην κεντρική ιστοσελίδα του Συλλογικού Καταλόγου.

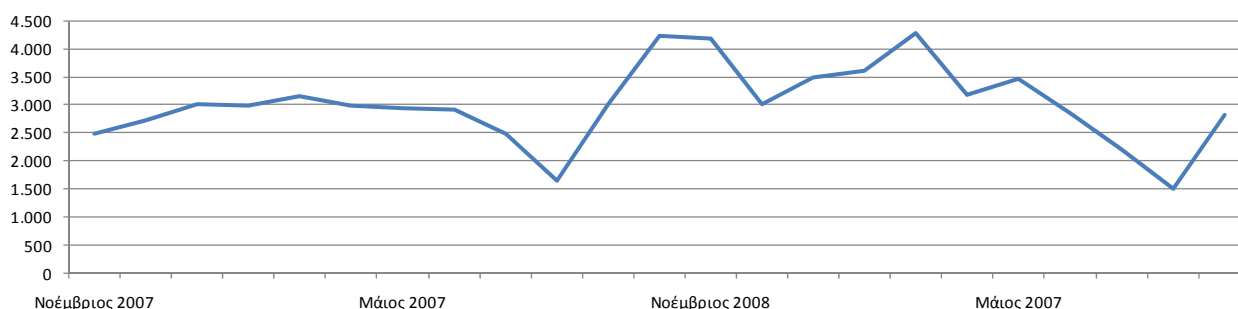
Επίσκεψες στην ιστοσελίδα του ΣΚ

Εικόνα 3. Αριθμός ημερήσιων επισκέψεων στην ιστοσελίδα του Συλλογικού Καταλόγου

Επιπλέον, στην Εικόνα 4 αποτυπώνεται ο αριθμός των μοναδικών επισκεπτών στην ιστοσελίδα του Συλλογικού Καταλόγου, ο οποίος κυμαίνεται από 2.000 ως 4.500 περίπου το μήνα, με ένα σύνολο μοναδικών επισκεπτών γύρω στους 60.000.

Μοναδικοί επισκέπτες στην ιστοσελίδα του ΣΚ

Εικόνα 4. Μοναδικοί επισκέπτες στην ιστοσελίδα του Συλλογικού Καταλόγου

Όπως αναφέρθηκε και στην αρχή της παραγράφου που προηγήθηκε, τα στοιχεία επισκεψιμότητας του ιστότοπου του Συλλογικού Καταλόγου δεν αντιστοιχίζονται απευθείας με στατιστικά στοιχεία σχετικά με τις αναζητήσεις στον κατάλογο. Ειδικότερα, μετά από ανάλυση του καθημερινού αρχείου καταγραφής (log file), στο επίπεδο παρουσίασης των δεδομένων διαπιστώθηκε ότι οι αναζητήσεις κυμαίνονται μεταξύ 1.000 με 1.500 ανά ημέρα (εργάσιμες μέρες). Επιπλέον, τα συγκεκριμένα στατιστικά στοιχεία δεν καταγράφουν τις αναζητήσεις στο επίπεδο του Z39.50 Server, οι οποίες εκτός της δικτυακής διεπαφής συμπεριλαμβάνουν και τις αναζητήσεις από τα συστήματα Ζέφυρος, Αργώ, καθώς και τους συνδεδεμένους clients για τη διαδικασία copy cataloging.

Το βασικό συμπέρασμα από την προηγούμενη ανάλυση είναι ο χαμηλός βαθμός αξιοποίησης του Συλλογικού Καταλόγου, τόσο σε σχέση με τους τελικούς χρήστες, όσο και σε σχέση με την βιβλιοθηκονομική κοινότητα.

1.3. Κεντρικό Σύστημα Διαδανεισμού Βιβλίων

Ανάμεσα στους στόχους που αφορούσαν στις δράσεις του Συλλογικού Καταλόγου των Ελληνικών Ακαδημαϊκών Βιβλιοθηκών, όπως καταγράφηκαν στο Τεχνικό Δελτίο του έργου, ήταν η δημιουργία Κεντρικού Συστήματος Διαδανεισμού Βιβλίων.

Αναλυτικότερα, το σχέδιο δημιουργίας Κεντρικού Συστήματος Διαδανεισμού περιελάμβανε:

- Τη σύνταξη Κανονιστικού Πλαισίου για το Διαδανεισμό.
- Τη μελέτη των αναγκών των βιβλιοθηκών, την ανάλυση της υποδομής και το σχεδιασμό του συστήματος.
- Την επιλογή λογισμικού διαχείρισης, ακολουθώντας το πρότυπο ISO ILL, καθώς και του κατάλληλου εξοπλισμού.
- Την πλήρη λειτουργία του Δικτύου Διαδανεισμού.

Οι βασικές διαπιστώσεις σε σχέση με τους παραπάνω στόχους είναι οι εξής:

- **Κατάσταση Υπηρεσίας Διαδανεισμού Βιβλίων:** διεξήχθη έρευνα για το αν οι βιβλιοθήκες-μέλη πραγματοποιούσαν διαδανεισμό, καθώς και για τον τρόπο με τον οποίο αυτή η λειτουργία επιτελούνταν σε κάθε μία από τις βιβλιοθήκες. Τα αποτελέσματα έδειξαν, μεταξύ άλλων, ότι τουλάχιστον 7 μεγάλες ακαδημαϊκές βιβλιοθήκες δεν πραγματοποιούσαν καθόλου διαδανεισμό και ότι η μέχρι τότε έλλειψη κεντρικού συστήματος διαδανεισμού οδηγούσε τις βιβλιοθήκες σε λύσεις που στηρίζονταν αποκλειστικά σε χειρωνακτικό και «ιδιοσυγκρασιακό» τρόπο διεκπεραίωσης της λειτουργίας, με όλες τις δυσκολίες και τα προβλήματα που απορρέουν από μια τέτοια κατάσταση.
- **Αγορά, Εγκατάσταση, Παραμετροποίηση και Λειτουργία Συστήματος Διαδανεισμού:** Με βάση τις προδιαγραφές που τέθηκαν και τα συστήματα που προτάθηκαν, μετά από ανοιχτό διαγωνισμό, προκρίθηκε η αγορά του συστήματος VDX (Virtual Document eXchange) της εταιρείας OCLC, στα τέλη του 2007. Το συγκεκριμένο λογισμικό επιτρέπει την τοποθέτηση και αποδοχή ενός αιτήματος διαδανεισμού, τον έλεγχο και διαχείριση της κατάστασης του αιτήματος στα διάφορα στάδια επεξεργασίας, καθώς και μια σειρά άλλων απαραίτητων λειτουργιών.
- **Εκπαίδευση, Έναρξη Λειτουργίας του Δικτύου:** Μετά από την επίλυση μιας σειράς δυσκολιών παραμετροποίησης, με σκοπό την προσαρμογή του συστήματος στις ελληνικές ιδιαιτερότητες, πραγματοποιήθηκε ένας κύκλος σεμιναρίων για την προώθηση του συστήματος και την εκπαίδευση του προσωπικού. Απώτερος στόχος ήταν η εντατική χρήση και η ομαλή λειτουργία του συστήματος. Σε αυτά παρευρέθηκαν εργαζόμενοι από όλες τις βιβλιοθήκες-μέλη του Συνδέσμου. Πιο συγκεκριμένα, πραγματοποιήθηκαν 6 σεμινάρια εκμάθησης του συστήματος σε διάφορα μέρη της Ελλάδας με το τελευταίο να πραγματοποιείται με τη μέθοδο της τηλεδιάσκεψης και να αφορά στα ιδρύματα της Κύπρου. Σήμερα το Ίρις (επίσημη ονομασία του Δικτύου Διαδανεισμού Ελληνικών Ακαδημαϊκών Βιβλιοθηκών) χρησιμοποιείται από τριάντα και πλέον βιβλιοθήκες-μέλη του Σ.Ε.Α.Β. Στο διάστημα της λειτουργίας του, από τις αρχές του 2008 μέχρι και σήμερα έχει πραγματοποιηθεί αναβάθμιση στην έκδοση 4.1, η οποία βελτίωσε πολλά από τα προβλήματα που παρουσίαζε η παλαιότερη έκδοση, με σημαντικότερη νέα λειτουργία την απευθείας αναζήτηση στο Συλλογικό Κατάλογο.

1.4. Στατιστικά Χρήσης VDX

Μετά την ολοκλήρωση και του τελευταίου σεμιναρίου εκπαίδευσης (Ιούλιος 2008) ξεκίνησε η κανονική λειτουργία του Δικτύου Διαδανεισμού Βιβλίων των Ελληνικών Ακαδημαϊκών Βιβλιοθηκών. Στους πίνακες που ακολουθούν παρατίθενται συγκεντρωτικά στατιστικά για τον πρώτο χρόνο λειτουργίας.

A/A	Βιβλιοθήκη - Προμηθευτής	Αιτήματα	Ικανοποιήθηκαν	Δεν ικανοποιήθηκαν	Έληξαν
1	Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης	665	431	201	14
2	Πανεπιστήμιο Κρήτης	269	157	84	41
3	Πάντειο Πανεπιστήμιο	184	130	31	11
4	Πανεπιστήμιο Μακεδονίας	162	116	20	12
5	Εθνικό Μετσόβιο Πολυτεχνείο	155	34	40	21
6	Ανωτάτη Σχολή Καλών Τεχνών	130	56	18	34
7	Πανεπιστήμιο Πειραιά	121	76	5	20
8	Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων	93	64	8	18
9	Πανεπιστήμιο Κύπρου	90	58	11	17
10	Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας	80	56	17	4
11	Πανεπιστήμιο Αιγαίου	71	39	12	13
12	Πανεπιστήμιο Πάτρας	69	24	30	9
13	Δημοκρίτειο Πανεπιστήμιο Θράκης	63	33	9	16
14	Ιόνιο Πανεπιστήμιο	52	38	6	8
15	Τ.Ε.Ι. Κρήτης	38	13	1	14
16	Τ.Ε.Ι.Σερρών	38	14	6	4
17	Πολυτεχνείο Κρήτης	34	26	2	2
18	Τ.Ε.Ι. Αθήνας	33	30	1	2
19	Ακαδημία Αθηνών	30	4	16	10
20	Τ.Ε.Ι. Θεσσαλονίκης	25	8	1	13
21	Ανοικτό Πανεπιστήμιο Κύπρου	24	0	0	7
22	Παιδαγωγικό Ινστιτούτο	18	7	0	10
23	Γεωπονικό Πανεπιστήμιο Αθηνών	17	3	0	11
24	Τ.Ε.Ι. Πάτρας	17	7	4	5
25	Τ.Ε.Ι. Ηπείρου	16	1	0	13
26	Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο	12	1	8	3
27	Τ.Ε.Ι. Δυτικής Μακεδονίας - Κοζάνη - Καστοριά - Φλώρινα	12	3	1	4
28	ΤΕΙ Πειραιά	10	5	1	2
29	Οικονομικό Πανεπιστήμιο Αθηνών	5	0	0	2
30	Τ.Ε.Ι. Μεσολογγίου	4	0	0	4
31	Τ.Ε.Ι. Χαλκίδας	4	1	0	3
32	Πανεπιστήμιο Πελοποννήσου	2	0	0	0
33	Τ.Ε.Ι. Καλαμάτας	1	1	0	1
34	Εθνικό Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών	0	0	0	0
35	Πανεπιστήμιο Στερεάς Ελλάδας	0	0	0	0
36	Τ.Ε.Ι. Ιόνιων Νήσων - Ζάκυνθος	0	0	0	0
37	Τ.Ε.Ι. Ιόνιων Νήσων - Κεφαλονιά	0	0	0	0
38	Τ.Ε.Ι. Ιόνιων Νήσων - Λευκάδα	0	0	0	0
39	Τ.Ε.Ι. Καβάλας	0	0	0	0
40	Τ.Ε.Ι. Λάρισας	0	0	0	0
41	Χαροκόπειο Πανεπιστήμιο	0	0	0	0
42	Πανεπιστήμιο Δυτικής Μακεδονίας	0	0	0	0

43	Τ.Ε.Ι. Λαμίας	0	3	0	1
	Σύνολο	2544	1439	533	349

Πίνακας 1. Στατιστικά Διαδανεισμού Ιουνίος 2008 - Ιούνιος 2009 (Βιβλιοθήκες – Προμηθευτές)

A/A	Βιβλιοθήκη - Πελάτης	Αιτήματα	Ικανοποιήθηκαν	Δεν ικανοποιήθηκαν
1	Πάντειο Πανεπιστήμιο	272	181	163
2	Πανεπιστήμιο Πάτρας	262	186	182
3	Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο	203	86	111
4	Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας	170	116	116
5	Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων	168	68	66
6	Πανεπιστήμιο Κρήτης	154	107	31
7	Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης	150	97	91
8	Πανεπιστήμιο Μακεδονίας	142	81	60
9	Πανεπιστήμιο Αιγαίου	134	76	66
10	Εθνικό Μετσόβιο Πολυτεχνείο	90	40	40
11	Πολυτεχνείο Κρήτης	90	62	68
12	Πανεπιστήμιο Κύπρου	66	45	46
13	Τ.Ε.Ι. Αθήνας	58	30	14
14	Πανεπιστήμιο Πειραιά	46	27	26
15	Τ.Ε.Ι. Σερρών	43	23	16
16	Ανοικτό Πανεπιστήμιο Κύπρου	39	14	10
17	Πανεπιστήμιο Πελοποννήσου	37	14	2
18	Τ.Ε.Ι. Κρήτης	36	23	12
19	Ιόνιο Πανεπιστήμιο	29	17	17
20	Τ.Ε.Ι. Πειραιά	28	21	11
21	Τ.Ε.Ι. Δυτικής Μακεδονίας - Κοζάνη - Καστοριά - Φλώρινα	26	15	18
22	Ανωτάτη Σχολή Καλών Τεχνών	25	13	3
23	Δημοκρίτειο Πανεπιστήμιο Θράκης	18	12	10
24	Ακαδημία Αθηνών	15	9	5
25	Τ.Ε.Ι. Πάτρας	15	7	0
26	Γεωπονικό Πανεπιστήμιο Αθηνών	10	7	2
27	Τ.Ε.Ι. Θεσσαλονίκης	10	6	1
28	Τ.Ε.Ι. Καλαμάτας	6	6	1
29	Πανεπιστήμιο Δυτικής Μακεδονίας	4	4	4
30	Τ.Ε.Ι. Ηπείρου	3	3	2
31	Τ.Ε.Ι. Χαλκίδας	3	2	2
32	Παιδαγωγικό Ινστιτούτο	2	0	0
33	Τ.Ε.Ι. Μεσολογγίου	1	0	0
34	Εθνικό Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών	0	0	0
35	Πανεπιστήμιο Στερεάς Ελλάδας	0	0	0
36	Τ.Ε.Ι. Ιόνιων Νήσων - Ζάκυνθος	0	0	0
37	Τ.Ε.Ι. Ιόνιων Νήσων - Κεφαλονιά	0	0	0
38	Τ.Ε.Ι. Ιόνιων Νήσων - Λευκάδα	0	0	0
39	Τ.Ε.Ι. Καβάλας	0	0	0

40	Τ.Ε.Ι. Λάρισας	0	0	0
41	Χαροκόπειο Πανεπιστήμιο	0	0	0
42	Οικονομικό Πανεπιστήμιο Αθηνών	0	0	0
43	Τ.Ε.Ι. Λαμίας	0	0	0
	Σύνολο	2355	1398	1196

Πίνακας 2. Στατιστικά Διαδανεισμού Ιούνιος 2008 - Ιούνιος 2009 (Βιβλιοθήκες – Πελάτες)

1.5. Προβολή, άλλες δραστηριότητες και συνεργασίες

Η ομάδα του Συλλογικού Καταλόγου των Ελληνικών Ακαδημαϊκών Βιβλιοθηκών υποστήριξε και δημοσιοποίησε το έργο και τις συμπληρωματικές δράσεις που αφορούν στο Συλλογικό Κατάλογο, όχι μόνο συμμετέχοντας με παρουσιάσεις και άρθρα σε σχετικά συνέδρια και ημερίδες στον ευρύτερο τομέα της Επιστήμης της Πληροφόρησης, αλλά και αναλαμβάνοντας η ίδια τη διοργάνωση μιας διημερίδας και έξι σεμιναρίων, καθώς και τη συνδιοργάνωση μιας ημερίδας.

Επιπρόσθετα, στο πλαίσιο της προώθησης του μοντέλου του Συλλογικού Καταλόγου και σε άλλες κατηγορίες βιβλιοθηκών του Ελλαδικού χώρου, επιτεύχθηκαν οι ακόλουθες συνεργασίες. Πιο συγκεκριμένα, η ομάδα του Συλλογικού Καταλόγου συνεργάστηκε με Κυπριακές Βιβλιοθήκες, ώστε να αναπτυχθεί ο Συλλογικός Κατάλογος των Κυπριακών Βιβλιοθηκών. Επιπλέον, σε συνεργασία με την Ένωση Ελλήνων Βιβλιοθηκονόμων και Επιστημών Πληροφόρησης (Ε.Ε.Β.Ε.Π.), προωθήθηκε η δημιουργία ενός πιλοτικού Συλλογικού Καταλόγου των Ελληνικών Δημοτικών Βιβλιοθηκών, αλλά και η εκπόνηση μιας ολοκληρωμένης πρότασης για τη δημιουργία ενός πλαισίου συνεργασίας. Και τα δύο αυτά έργα βρίσκονται στο στάδιο της τελικής έγκρισης. Στόχος είναι η αξιοποίηση της τεχνογνωσίας που αποκτήθηκε από την ομάδα εργασίας του Συλλογικού Καταλόγου και σε άλλα αντίστοιχα έργα.

1.6. Κυριότερα προβλήματα και δυσκολίες

Η συνεργασία με τις βιβλιοθήκες-μέλη αλλά και η ενασχόληση της κεντρικής ομάδας με θέματα τεχνικά και διοικητικά συνέβαλε στην απόκτηση μιας σφαιρικής εικόνας σε σχέση με τα προβλήματα που υπήρχαν ή ανέκυπταν, τόσο σε οριζόντιο επίπεδο, που αφορούσε στο σύνολο των βιβλιοθηκών-μελών αλλά και στην ίδια την ομάδα, όσο και σε κάθετο επίπεδο.

Μερικά από τα βασικότερα προβλήματα, σε υλικοτεχνικό επίπεδο και σε επίπεδο οργάνωσης και συνεργασίας, ήταν:

- Πολλές τεχνικές δυσκολίες με τις εταιρείες υποστήριξης των τοπικών λογισμικών αλλά και των δύο κεντρικών λογισμικών του Συλλογικού Καταλόγου και του Διαδανεισμού. Ενδεικτικά αναφέρεται ότι οι εταιρείες προμήθειας και συντήρησης των λογισμικών δεν ήταν σε θέση να επιλύσουν όλα τα προβλήματα που ανέκυπταν, κυρίως κατά τη διάρκεια εξαγωγής των εγγραφών.
- Μη επαρκής και σταθερή στελέχωση των βιβλιοθηκών-μελών με εξειδικευμένα άτομα στη λειτουργία των λογισμικών βιβλιοθηκών.
- Χαμηλός βαθμός αξιοποίησης των δύο παραπάνω εργαλείων από τις βιβλιοθήκες-μέλη, είτε λόγω σημαντικών δυσκολιών που αντιμετώπιζαν στο τεχνικό επίπεδο, είτε λόγω περιορισμένου αριθμού προσωπικού και αυξημένου φόρτου εργασίας του στις τοπικές λειτουργίες των βιβλιοθηκών του.
- Χαμηλός βαθμός αξιοποίησης των εργαλείων από τους τελικούς χρήστες, πιθανώς λόγω έλλειψης ενημέρωσής τους για την ύπαρξη αυτών.

Επιπρόσθετα, ένα από τα σημαντικότερα προβλήματα που εντοπίστηκαν ήταν η «εσωστρέφεια» που χαρακτήριζε την πλειοψηφία των βιβλιοθηκών που ανήκουν στο Σύνδεσμο των Ελληνικών Ακαδημαϊκών Βιβλιοθηκών και ίσως χαρακτηρίζει ακόμα κάποιες.

Η «εσωστρέφεια» δημιουργούσε δυσκολίες όχι μόνο στην υιοθέτηση κοινών προτύπων, αλλά και στην ανταλλαγή καλών πρακτικών μεταξύ των βιβλιοθηκών, στοιχεία που θα οδηγούσαν τόσο σε μια πιο συντονισμένη ανάπτυξη και διαχείριση των συλλογών τους, όσο και στην ευκολότερη υλοποίηση κεντρικού συστήματος διαδανεισμού σε οριζόντιο επίπεδο.

Για το λόγο αυτό η ομάδα έκρινε πως ήταν αναγκαίο να τονιστεί η αξία της συνεργατικής δράσης που μπορεί να οδηγήσει σε εξοικονόμηση πόρων και παροχή βελτιωμένων υπηρεσιών προς τον τελικό χρήστη σε επίπεδο καταλόγου και κυκλοφορίας του υλικού.

Υπό αυτό το πρίσμα υιοθέτησε τον όρο βιβλιοθήκη-μέλος, ενδεικτικό του συνεργατικού πνεύματος, και εργάστηκε για τη δημιουργία και τη συντήρηση ενός ανθρωποδικτύου που απαρτίζεται από τους εργαζόμενους σε κάθε μία από αυτές, καταγράφοντας τα στοιχεία επικοινωνίας τους, δημοσιεύοντάς τα σε έναν κοινό ιστότοπο, οργανωμένα σε ομάδες (καταλογογράφηση, δια-δανεισμός, πληροφορική) και δίνοντας διαρκώς απαντήσεις σε ερωτήματά τους.

Τέλος, προέκυψαν μια σειρά από αποκλίσεις σε σχέση με το σχεδιασμό και τους στόχους του προηγούμενου προγράμματος, οι οποίες αφορούν κυρίως σε τεχνικά ζητήματα και δεν ήταν δυνατόν να αντιμετωπιστούν.

2. ΜΕΛΛΟΝΤΙΚΕΣ ΠΡΟΟΠΤΙΚΕΣ

Βασική απαίτηση παραμένει η συνέχιση παροχής των προσφερόμενων υπηρεσιών αλλά και η περαιτέρω αναβάθμισή τους. Για την επίτευξη των παραπάνω στόχων η ομάδα του Σ.Κ. προχώρησε στο σχεδιασμό δύο ολοκληρωμένων προτάσεων ανάπτυξης και συντήρησης, οι οποίες αναλύονται στις παραγράφους που ακολουθούν.

2.1. Ολοκληρωμένος στρατηγικός σχεδιασμός και προοπτικές ανάπτυξης μέσα από το πρόγραμμα ΕΣΠΑ

Με αφετηρία την αποκτηθείσα τεχνογνωσία, εμπειρία και εικόνα των δράσεων και των προβλημάτων του συνόλου των Ελληνικών Ακαδημαϊκών Βιβλιοθηκών, η ομάδα του Σ.Κ. πρότεινε έναν ολοκληρωμένο στρατηγικό σχεδιασμό, ο οποίος παρουσιάζεται παρακάτω στα βασικά του σημεία:

Δημιουργία νέων εργαλείων για τον εμπλουτισμό του Συλλογικού Καταλόγου και του Συστήματος Διαδανεισμού με νέες δυνατότητες και υπηρεσίες

- Αναβάθμιση του Συλλογικού Καταλόγου ως εργαλείου.
- Επέκταση του Συστήματος Διαδανεισμού ως υπηρεσίας στη διάθεση χρηστών και επιστημόνων της πληροφόρησης.
- Εξελιγμένες υπηρεσίες πρόσβασης και διαδανεισμού βιβλίων.
- Μελέτη για τη σταδιακή μετάβαση από το υπάρχον Υποτελές Μοντέλο Καταλογογράφησης σε Κεντρικό Μοντέλο Συνεργατικής Καταλογογράφησης.

Δημιουργία Κέντρου Υποστήριξης Βιβλιοθηκονόμου και Κέντρου Υποστήριξης Τελικού Χρήστη

- Δικτυακή Πύλη για την υλοποίηση του Κέντρου Υποστήριξης Βιβλιοθηκονόμου και του Κέντρου Υποστήριξης Τελικού Χρήστη.

- Δύο ηλεκτρονικά γραφεία πληροφόρησης (e-help desks), για βιβλιοθηκονόμους και τελικούς χρήστες.
- Παροχή βιβλιοθηκονομικών εργαλείων, προτύπων και κανόνων σε συλλογικό επίπεδο.
- Τρία (3) ηλεκτρονικά μαθήματα (e-classes) αναζήτησης και πρόσβασης στις πηγές πληροφόρησης, ανά κατηγορία χρηστών (προπτυχιακών, μεταπτυχιακών, μελών ΔΕΠ/ΕΠ).
- Ανάπτυξη πιλοτικών προγραμμάτων (υποδειγμάτων) εκπαίδευσης σε θέματα πληροφοριακής παιδείας, σε δύο (2) τουλάχιστον επιστημονικά πεδία.

Δημιουργία Μονάδας Διαχείρισης, Διάχυσης και Ανάπτυξης Λογισμικών Βιβλιοθηκών

- Μονάδα Διαχείρισης, Διάχυσης και Ανάπτυξης Λογισμικών Βιβλιοθηκών.
- Ολοκληρωμένο Μητρώο Λογισμικών Βιβλιοθηκών κατά τα πρότυπα του SourceForge.net (<http://sourceforge.net/>).
- Προσαρμογή και παραμετροποίηση ενός Ολοκληρωμένου Συστήματος Βιβλιοθήκης (ILS), βασισμένο σε λογισμικό ανοικτού κώδικα (Koha ή Evergreen ή άλλο, βλέπε <http://koha.lib.ntua.gr>).

2.2 Προτεινόμενο Σχέδιο για τη διατήρηση των υπαρχουσών υπηρεσιών

Το δεύτερο σχέδιο αφορά την περίπτωση που η έλλειψη χρηματοδότησης θα επιβάλει η συνέχεια του Συλλογικού Καταλόγου να αφορά μόνο στη συντήρηση των βασικών του λειτουργιών. Αυτό περιλαμβάνει:

- Την περιοδική ανανέωση της βάσης του Συλλογικού Καταλόγου.
- Την ομαλή λειτουργία και την ανάπτυξη συγκεκριμένων μόνο και απολύτως απαραίτητων βελτιώσεων του συστήματος διαδανεισμού.
- Τη δημιουργία νέου ιστότοπου με εξελιγμένες υπηρεσίες προς τους τελικούς χρήστες και τους βιβλιοθηκονόμους.
- Την ολοκλήρωση των ενεργειών για την αξιοποίηση του λογισμικού βιβλιοθηκών ανοικτού κώδικα Koha.

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Μέχρι το τέλος του 2005 δεν υπήρχε ένας φυσικός συλλογικός κατάλογος που να συγκεντρώνει το σύνολο του βιβλιογραφικού πλούτου των Ελληνικών Ακαδημαϊκών Βιβλιοθηκών, με χαρακτηριστικά τέτοια που να συνιστά ένα εύχρηστο και αξιόπιστο εργαλείο αναζήτησης αξιόλογης επιστημονικής πληροφορίας στα χέρια των φοιτητών, του διδακτικού προσωπικού των Πανεπιστημίων και των Τ.Ε.Ι., αλλά και κάθε ενδιαφερόμενου.

Μέχρι το 2008 δεν υπήρχε ένα κεντρικό σύστημα διαδανεισμού βιβλίων, με χαρακτηριστικά τέτοια που να διευκολύνουν και να προωθούν την κυκλοφορία αυτού του βιβλιογραφικού πλούτου μεταξύ των χρηστών διαφορετικών βιβλιοθηκών.

Επιπλέον, ποτέ μέχρι σήμερα δεν είχε επιχειρηθεί ένα έργο που να ανασύρει στην επιφάνεια τα προβλήματα των καταλόγων των βιβλιοθηκών-μελών και να προτείνει λύσεις υπό το πρίσμα της συνεργασίας και της ενότητας.

Αν οι δυσμενείς οικονομικές συγκυρίες δεν ευνοούν την περαιτέρω ανάπτυξη αυτών των εργαλείων και υπηρεσιών προς όφελος των χρηστών και του προσωπικού των Ελληνικών Ακαδημαϊκών Βιβλιοθηκών, τουλάχιστον είναι αναγκαίο να εξοικονομηθούν οι πόροι για τη συντήρηση του έργου που δημιουργήθηκε, τόσο στο πλαίσιο της οριζόντιας όσο και της κάθετης

δράσης των βιβλιοθηκών του Σ.Ε.Α.Β. και αυτό γιατί ο ΣΚ αποτελεί έργο που πήρε μορφή μέσα από την πολύτιμη συμβολή της κάθε βιβλιοθήκης-μέλους και η παύση της λειτουργίας του όχι μόνο σηματοδοτεί την απαξίωση της προσπάθειας του συνόλου των Ελληνικών Ακαδημαϊκών Βιβλιοθηκών για πρόοδο, αλλά καθιστά και δυσοίωνη την προοπτική για την ανάπτυξη κάθετων δράσεων.

ΑΝΑΦΟΡΕΣ

Κουής Δ. και Ευθυμίου Φ. (2007). Διαδανεισμός βιβλίων - παρουσίαση της τρέχουσας πραγματικότητας στις Ελληνικές Ακαδημαϊκές Βιβλιοθήκες. Σε *Διημερίδα «Συλλογικός Κατάλογος Ελληνικών Ακαδημαϊκών Βιβλιοθηκών – Υπηρεσίες και Εργαλεία στη διάθεση χρηστών και βιβλιοθηκονόμων»*, Αθήνα, Εθνικό Μετσόβιο Πολυτεχνείο, Δευτέρα 7 & Τρίτη 8 Μαΐου 2007.

Μπράττης Π., Κουής Δ. και Ευθυμίου Φ. (2008). Αναβάθμιση των Βιβλιογραφικών Καταλόγων των Ελληνικών Βιβλιοθηκών μέσω ποσοτικής αξιολόγησης. Σε *17ο Συνέδριο Ακαδημαϊκών Βιβλιοθηκών*, Ιωάννινα, 24-26 Σεπτ. 2008.

Κουής Δ, Μπράττης Π. (2008). Συλλογικός κατάλογος Δημοτικών Βιβλιοθηκών: το πρώτο βήμα για την αναβάθμιση των Δημοτικών Βιβλιοθηκών. Σε *1ο Συνέδριο Δημοτικών Βιβλιοθηκών, Δημοτική Βιβλιοθήκη Ηρακλείου Αττικής*, 4-5 Δεκεμβρίου 2008.